

PROMĚNY ČESKA

Spolufinancováno
z prostředků
Evropské unie

Foto: Unsplash - Milan Chudoba

Minus pět miliard eur

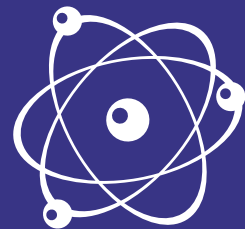
V příštím dotačním období by Česko mělo z fondů EU dostat o čtvrtinu méně.

O 40 procent bohatší

Za 20 let v Evropské unii se zvýšilo bohatství Čechů i jejich životní úroveň.

Budoucnost bez uhlí

Tři uhelné regiony se připravují na časy po konci těžby a staví inovační centra.

BRUSELSKÝ DYKTÁT

**Známe pravé důvody
odchodu ANO od evropských liberálů.
Proč se pro to Babiš rozhodl?**

Celý díl najdete na
HeroHero nebo Gazetisto

OBSAH

20 let v EU

04-07

Obyvatelé Česka také díky evropským penězům dosáhli vyšší životní úrovně. Co bude dál? EU se zaměří na bezpečnost a konkurenceschopnost, zní z Bruselu.

Rozhovor

08-11

Zvykli jsme si nahrazovat evropskými penězi národní investice, to je do budoucna neudržitelné, říká vrchní ředitel z ministerstva pro místní rozvoj Stanislav Schneider.

Inspirace

12-15

Získat peníze, rekonstruovat a nastartovat byznys. Příběhy firem, kterým dotační a finanční nástroje transformace pomohly na začátku podnikání.

Rozhovor

16-19

Česko je už v Evropské unii dospělé a může mnoho věcí ovlivňovat. Je ale důležité, aby si uvědomilo, kam chce směřovat, říká v rozhovoru Monika Ladmanová.

Inovace v krajích

20-23

Moravskoslezský, Karlovarský a Ústecký kraj staví moderní centra, která mají podpořit rozvoj nového podnikání v regionech.

Města a obce

24-26

Optimalizují dopravu v regionu i svoz odpadu. Jak vypadají nová společenství obcí, ze kterých těží všichni členové stejně.

20 LET V EU

text: Kateřina Horáková, Euractiv.cz

Evropská unie posilovala odolnost, teď bude prioritou bezpečnost

Česko letos slaví dvacet let členství v Evropské unii. Ta si mezitím prošla turbulentními roky spojenými s řadou krizí – od ekonomické přes migrační až po pandemickou a bezpečnostní. Bohatství Čechů se ale za ta léta zvýšilo o více než 40 procent a životní úroveň dosáhla 90 procent evropského průměru. Vyplývá to z dat, která při příležitosti výročí prezentoval Úřad vlády ČR. Český export pak díky členství v EU narostl o více než 320 procent.

Vyšší životní úroveň dosáhlo Česko i díky evropským penězům. Za dobu, kdy je členem EU z evropských zdrojů dotekly skoro dva biliony korun – za stejné období přitom samo Česko do rozpočtu Evropské unie přispělo 876,6 miliardy korun. Zásadní byla v tomto ohledu kohezní politika, jejímž cílem je snížit rozdíly mezi úrovní rozvoje jednotlivých zemí EU.

Bezpečnost jako prioritá

Evropská unie se nyní nachází na prahu nového funkčního období, s čímž je spojené rozhodování o nových cílech a dalším směřování. O konkrétní náplň připravovaného politického programu EU budou rozhodovat samy členské státy, které definují priority v takzvané strategické agendě na roky 2024–2029. Ta může lépe napovědět, co na evropské úrovni očekávat. Státy v ní zjednodušeně řečeno dávají „notičky“, podle nichž pak Evropská komise hraje celé své funkční období.

Pro českou vládu jsou klíčové dvě priority. „Prosperita evropských států dnes závisí na dvou důležitých pilířích. Zaprvé na naší bezpečnosti a zadruhé na naší konkurenceschopnosti,“ uve-

dl český premiér Petr Fiala (ODS) na konferenci ke dvacátému výročí Česka v EU. A právě tato témata jsou zahrnuta mezi unijními prioritami na příštích pět let.

Hlavní prioritou bude bezpečnost, na které panuje shoda napříč politickým spektrem. V českém kontextu téma zásadně rezonovalo i během předvolební kampaně. V následujících letech se bude diskutovat o silnější koordinaci obranné politiky, aby byla odolnější vůči vnějším vlivům.

Jak ale podotýká Žiga Faktor, zástupce ředitele institutu Europeum, pod téma bezpečnosti se dá schovat i řada dalších aspektů. „V rámci bezpečnosti se můžeme bavit i o spoustě podtémat, nejde totiž jen o ta, tvrdá témata jako obrana. Projeví se tu i téma rozšiřování a bude zde i geopolitický prvek silné Evropy, průmyslu, digitálních témat ve smyslu obrany či energetické agendy,“ říká.

Naopak dosluhující místopředsdkyně Evropské komise Věra Jourová vidí v tématu bezpečnosti pokračování priority z předchozí agendy, kterou byla odolnost. „Odolnost zůstává. Řekla bych, že se přetavuje do oblasti bezpečnosti,“ uvedla na červnové konferenci České priority v evropské politice, kterou uspořádal server Euractiv.cz.

Protipól konkurenceschopnosti nebo ne?

Druhým stěžejním tématem je konkurenceschopnost. Evropská unie totiž v posledních letech ekonomicky zaostává za Spojenými státy i Čínou.

Řada politiků vnímá konkurenceschopnost jako protipól dosavadní zelené politiky Green Dealu. I pod toto téma se podle analytika Faktora dá vměstnat spousta věcí – třeba obchodní politika či jednotný trh. „Je ovšem důležité uvést, že při tom zmiňovaném odklonu od Green Dealu se řada věcí, které dříve byly pod touto hlavičkou, propíše do oblasti konkurenceschopnosti. Mám na mysli cirkulární ekonomiku, energetickou bezpečnost nebo dekarbonizaci,“ říká Faktor.

O tom svědčí také slova Martina Dvořáka, ministra pro evropské záležitosti. „Staví se do opozice konkurenceschopnost s Green Dealem (...). To je dilema, které tak není a nemusí být,“ uvedl Dvořák na červnové konferenci o českých prioritách.

Budoucnost evropské zelené politiky nicméně zůstává hojně diskutovaným tématem jak mezi politiky, tak napříč akademickou a expertní sférou.

„Nemyslím, že Green Deal odpískáme, musíme jej ale dostat do ekonomicky reálných kontur. Obecně lze očekávat, že strategií budou spíše pohotové reakce, než že by se vytvářela nějaká vyloženě nová témata. Lze jen doufat, že nebude defenzivní,“ přidává se také Vít Hloušek, profesor politologie z Masarykovy univerzity v Brně.

Evropský rozpočet se změní

Nová Evropská komise bude také sestavovat další dlouhodobý rozpočet EU. Ten současný na roky 2021–2027 přinesl zásadní změnu – členské státy si historicky poprvé společně půjčily peníze na finančních trzích. Chtěly tak financovat nástroj na podporu oživení NextGeneration EU, který měl státům pomoci vyrovnat se s následky pandemie covidu-19.

Podle Faktora by mohla EU vsadit na další nástroje, které by jí mohly vygenerovat další příjmy nebo přispět na plnění cílů – například by se země EU mohly dohodnout na nových společných půjčkách.

Česko jako čistý plátec?

Dle odhadů by se Česko mohlo v dohledné době stát takzvaným čistým plátcem – do ujednání rozpočtu by tedy přispívalo více penězi, než by z něj získalo. Tato situace by mohla nastat zhruba okolo roku 2030.

„Z povahy věci to znamená, že si česká ekonomika vede dobře a že Češi se mají dobře,“ zdůraznil analytik Faktor. Zároveň však upozorňuje, že tato role nevyhnutelně znamená pokles prostředků získaných z kohezních fondů, ze kterých země po celou dobu svého členství zatím masivně profitovala. Jen pro představu, v současném finančním období 2021–2027 je

„Prosperita evropských států dnes závisí na dvou důležitých pilířích. Zaprvé na naší bezpečnosti a zadruhé na naší konkurenceschopnosti,“ uvedl český premiér Petr Fiala.

pro Česko alokováno 19,8 miliardy eur (cca 500 miliard korun).

Podle analytického projektu České zájmy v EU budou v příštím finančním období největší příležitostí zdroje spojené s Green Dealem, jako je Fond pro spravedlivou transformaci, Sociální klimatický fond nebo Fond pro regionální rozvoj. V současnosti jsou hlavním způsobem, jak Česko peníze z EU získává, kohezní fondy.

Fakt, že se prostředky přicházející skrze kohezi ztenčí, však podle profesora Hlouška není „žádnou tragédií“. „Další ekonomické výhody plynoucí z členství nezmizí a je jen na nás, abychom je využili,“ míní.

Kromě kohezních fondů se Česku nabízí využít prostředky z jiných programů. Příkladem toho jsou takzvané komunitární fondy, které se řídí přímo z Bruselu. Do této pomyslné vyšší ligy fondů patří například Erasmus+, Kreativní Evropa nebo Horizont 2020.

Česko navíc těží z členství ve vnitřním trhu, díky kterému může exportovat do evropských zemí EU bez velkých bariér.

Pozitivní komunikace

Na to, že se Česko v budoucnu stane čistým plátcem, je ovšem nutné se nachystat. „Bylo by ale třeba, aby s tímhle výhledem pracovali čeští proevropské politiky, protože tady pořád přežívá dojem, že přínos z EU rovná se dotace,“ posteskl si Hloušek.

I analytik Faktor volá po lepší komunikaci tohoto tématu. „Hlavně se to (že se Česko stane čistým plátcem) dříve nebo později stane. Je to spíše otázka kdy. Aby to ale bylo v Česku akceptovatelné, je nutné, aby o tom politici začali pozitivně komunikovat,“ upozorňuje Faktor.

Podle projektu České zájmy v EU by se měly do debat v zemi zapojit silné osobnosti – nejen politici, ale i představitelé firem či známé osobnosti z dalších koutů veřejného dění.

Politolog Vít Hloušek: Nemyslím si, že Green Deal odpískáme, musíme jej ale dostat do ekonomicky reálných kontur.

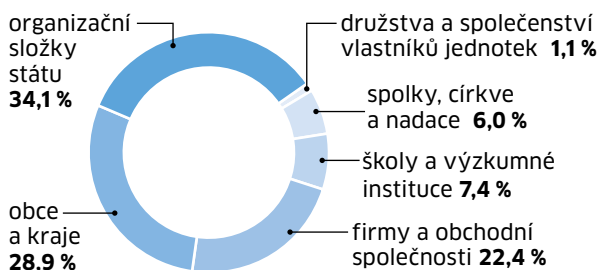
VYUŽÍVÁNÍ DOTACÍ

Česko je v čerpání evropských fondů na špici

V posledních letech se Česku velmi daří uplatnit peníze z evropských kohezních fondů, které dlouhodobě pomáhají snižovat rozdíly napříč regiony i celou Evropskou unií. Velký úspěch země aktuálně zaznamenává v dočerpání všech prostředků minulého období 2014–2020, stejně dobře se jí ale daří i start toho nového.

Ke konci letošního dubna 2024 bylo českým příjemcům vyplaceno přes 674 miliard korun, lze tedy aktuálně očekávat dočerpání 100 procent finančních prostředků vyčleněných pro programové období 2014–2020.* Tento úspěch vypovídá především o vysoké schopnosti českých příjemců efektivně vynaložit prostředky na projekty prospěšné pro občany. Neméně důležitá je také rychlá a precizní administrace kroků spojených s přípravou žádostí o platbu, a to jak na straně příjemců, tak na straně poskytovatelů dotací.

Kdo a jak prostředky čerpal*

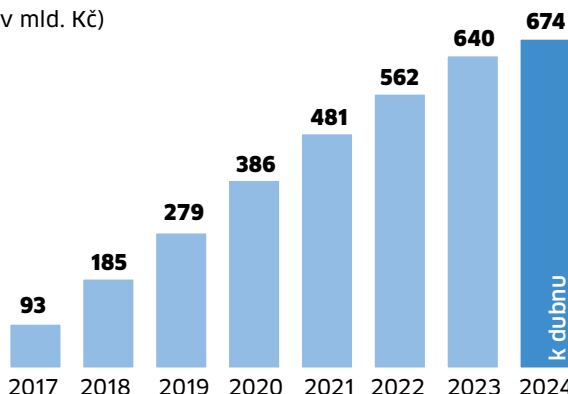
Co bude dál?

Příjemci podpory museli své projekty dokončit do konce prosince 2023, v průběhu ledna a února pak vykázali poslední žádosti o proplacení u poskytovatelů dotací.

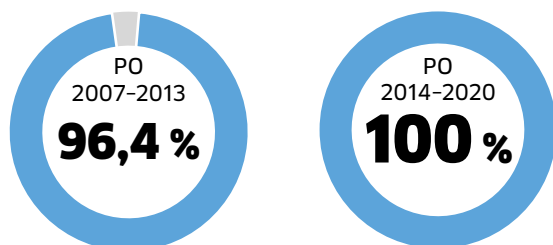
Dalším milníkem bude zaslání žádostí o platbu Evropské komisi a proplacení prostředků do českého státního rozpočtu s finálním termínem 31. 7. 2024.

Proplacené finanční prostředky z fondů EU

(v mld. Kč)

Srovnání úspěšnosti čerpání v programových obdobích

* Finální údaj bude upřesněn po uzavření účtů a na základě případných korekcí ze strany Evropské komise.

Dopady fondů EU v období 2014–2020

Čistší vzduch, úspora energií

Znečištění ovzduší škodlivinami z průmyslu i lokálních zdrojů tepla výrazně pokleslo. Nově postavené a rekonstruované budovy jsou energeticky efektivnější. Podporuje se účinné využívání zdrojů i motivace lidí investovat do opatření s pozitivním dopadem na životní prostředí. Posilují systémy sběru a třídění odpadů i prevence jeho vzniku. Zvyšuje se objem čištěné odpadní vody, posiluje se kompostování biologicky rozložitelného odpadu.

S pomocí fondů EU se podařilo:

- Modernizovat nebo nově postavit 721 čistíren odpadních vod.
- Podpořit 6089 projektů energeticky efektivní výstavby.
- Snížit počet obyvatel ČR zasažených překročeným limitem emisí polévatých částic velikosti 2,5 mikrometru v ovzduší na současných 1,4 %.

Inovace v sociálním začleňování a zaměstnanosti

Investice do sociálního začleňování a zaměstnanosti posílily sociální soudržnost. Rozvoj cenově dostupných zařízení péče o předškolní děti, zvýšení adaptability zaměstnanců a lepší podmínky pro sladění soukromého a pracovního života vedly ke zvýšení kapacity sociální péče. Fondy EU také přispívají ke snížení nezaměstnanosti sociálně vyloučených osob, zlepšení intervencí v sociálně vyloučených lokalitách, rozvoji sociálního podnikání a zvýšení dostupnosti některých zdravotních služeb.

S pomocí fondů EU se podařilo:

- Vytvořit 6146 pracovních míst pro znevýhodněné osoby, jako jsou postižení či dlouhodobě nezaměstnaní.
- Podpořit nebo nově vytvořit 113 komunitních center zajišťujících sociální a další služby.
- Pomoci 83 081 rodičům pracovat díky novým školkám a dalším zařízením pro péči o předškolní děti.

Dostupnější a modernější Integrovaný záchranný systém i zdravotní péče

Integrovaný záchranný systém (IZS) se modernizoval a zrychlil, čímž se jeho služby staly dostupnější pro všechny občany. Také zdravotní péče v České republice prochází vývojem nových segmentů na pomezí sociální a zdravotní péče, jako je mobilní paliativa nebo deinstitutionalizovaná psychiatrická péče. Díky investicím fondů EU bylo možné nakoupit 2126 nových technologických zařízení pro složky IZS a modernizovat či nově vybudovat infrastrukturu.

S pomocí fondů EU se podařilo:

- Nakoupit 2126 kusů nové techniky pro složky IZS.
- Zmodernizovat nebo nově vybudovat 675 pracovišť složek IZS.
- Podpořit 142 pracovišť zdravotní péče.
- Zřídit 30 nových Center duševního zdraví.

Bezpečnější a rychlejší cestování

Na nových úsecích velkokapacitních silnic a modernizované železniční síti obyvatelé ČR cestují bezpečněji a rychleji, dojezdové časy se zkracují. Došlo ke zvýšení regionální dostupnosti a úsporám dojezdového času z obcí do krajských měst, rozšíření dopravní sítě, modernizaci železniční sítě, podpoře inteligentních dopravních systémů (ITS).

Díky fondům EU se podařilo:

- Zrekonstruovat nebo vystavět 5710 km silnic a dálnic.
- Zrekonstruovat nebo vystavět 1090 km železničních tratí.
- Postavit nebo zmodernizovat 248 terminálů.
- Obyvatelům 25 % obcí ČR uspořit v průměru 4,3 minuty na dojezdovém čase do jejich krajského města.

Kvalitnější vzdělání pro všechny

Fondy EU podpořily investice do vzdělání a zajištění rovných příležitostí pro všechny studenty bez ohledu na jejich individuální potřeby či znevýhodnění. Zlepšuje se kvalita pedagogických pracovníků, školního řízení a celkového fungování vzdělávacího systému.

S pomocí fondů EU se podařilo:

- Podpořit 12 185 mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol.
- Umožnit 4840 studentům se specifickými potřebami využívat poradenské a asistenční služby.
- Podpořit 313 226 mimoškolních aktivit, jako jsou čtenářské kluby či doučování.

Zavádění inovací a podpora podnikání a výzkumu

Rekonstrukce nevyhovujících nemovitostí, revitalizace brownfieldů a intenzivnější využití finančních nástrojů přispěly ke zvýšení konkurenceschopnosti českých firem. Fondy EU podporují aplikované výsledky vědy a výzkumu a posilují spolupráci mezi výzkumnými organizacemi a aplikační sférou v konkrétních projektech. Pomáhají firmám rozjízďet podnikání a zavádět inovace. Fondy EU se přibližně jednou třetinou podílely na celkových výdajích státního rozpočtu na výzkum, vývoj a na vzdělávání na vysokých školách.

S pomocí fondů EU se podařilo:

- Zveřejnit 48 972 odborných publikací a výsledků výzkumu.
- Pomoci 663 firmám rozjet podnikání.
- Vytvořit nebo inovovat 19 412 produktů.

Na ministerstvu máme semafor, skrz který označujeme podle výše rizika situaci červeně, oranžově a zeleně. Tlačíme pak na resorty, aby zrychlili nebo peníze nově realokovali, říká Stanislav Schneider.

Peněz z EU bude méně. Dělit menší objem prostředků nebude mít smysl

ROZHOVOR

text: Petr Zenkner, foto: HN – Lukáš Bíba

Kolik peněz bude mít Česko v příštích letech z evropských fondů, se ještě neví. Je ale jisté, že jejich objem bude o dost menší. „Až 40 procent všech investic v Česku má původ v evropských fondech. To je do budoucna neudržitelné,“ říká **Stanislav Schneider**, z Ministerstva pro místní rozvoj České republiky.

P

Podle Ministerstva pro místní rozvoj ČR (MMR), které chystá strategii využití příštích dotací z EU, má smysl snížit počet operačních programů, přes které se řídí rozdělování evropských peněz. Stanislav Schneider odhaduje, že by Česko mohlo dostat z evropských fondů až o pět miliard eur méně než v aktuálně dobíhajícím dotačním období. „Závisí to i na vizi, s níž přijde Evropská komise. Důležitá budou kritéria, na jejichž základě se bude postavení jednotlivých států posuzovat. Stále dominuje HDP, menší roli hraje výše nezaměstnanosti. Je to ale zatím jenom věštění z křišťálové koule,“ upozorňuje Schneider.

Jaké změny v kohezní politice se chystají? Bude to v příštích letech evoluce, nebo revoluce?

Očekávám významné změny. Evropská unie čelí mnoha ekonomickým i geopolitickým výzvám a Česko bude mít z EU méně finančních prostředků. To bude mít dopad na způsob jejich využívání. Češi se naučili fondy čerpat, pořád ale těmito penězi spíše cukrujeme. Zvykli jsme si nahrazovat evropskými penězi národní investice. Až 40 procent všech investic v Česku má původ v evropských fondech. To je do budoucna neudržitelné. Budeme muset mnohem více cílit na to, jak evropské dotace využijeme.

Bude se tedy měnit počet operačních programů?

Dlouhodobě nemá smysl dělit menší objem prostředků mezi stejný počet programů. V příštích dvou letech takovou debatu povedeme. Dělo se tak i dříve, ale nakonec se vždy prosadily pohledy

skrze jednotlivé resorty. Jenže teď peněz bude reálně o dost méně. Vidím jako možnost, že by Česko minimálně v této debatě opustilo logiku operačních programů či takzvaných řídicích orgánů.

To jde?

Je to jen prostředek k financování. Klíčové je si říci čtyři pět oblastí, kam Česko chce směřovat evropské peníze, a teprve pak řešit způsob financování. Operační program je dokument, který v minulosti vyjednávání s Evropskou komisí často zdržoval. Jde o strategii jen jednoho „sektoru“, plní předem dané cíle a všechny programy musí jako celek zapadat do Dohody o partnerství (závěrečný dokument podepsaný s Evropskou komisí – pozn. red.). Zkusme se zamyslet nad tím, zda by nestačila dohoda, která definuje jednu centrální strategii, kam se má za sedm let dojet. Respektive 10 let, pokud připočtu tři roky navíc (takzvané pravidlo N+3, díky kterému každý závazek členské země přijatý vůči Evropské komisi musí být splněn do tří let od přijetí tohoto závazku – pozn. red.). Svět se stává komplexnějším a úspěch jednoho programu je provázanější s jinými. Teď vůbec neřeším, kdo by to řídil. Ani to neznamená, že by lidé zodpovědní za dosavadní operační programy a jejich řízení včetně kontroly zmizeli.

Jaké strategie máte na mysli?

Zase tak málo jich v Česku nemáme. Na MMR je teď všechny analyzujeme. Od priorit Svazu průmyslu do roku 2029 přes osm základních priorit, které vytyčil vládní výbor pro strategické investice. Nová hospodářská strategie vzniká

Stanislav Schneider

vrchní ředitel Sekce koordinace evropských fondů, mezinárodních vztahů a cestovního ruchu na Ministerstvu pro místní rozvoj ČR

Na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy vystudoval ekonomii a západoevropská studia.

Působil jako ministerský rada (2003) a následně na pozici vedoucího oddělení (2004–2009) v rámci Stálého zastoupení ČR při EU. V letech 2009–2014 vedl Odbor fondů EU na Magistrátu hl. m. Prahy, následně jako vedoucí oddělení (2014–2015) pracoval na Úřadu vlády ČR. Pracoval také pro společnost Škoda Auto, a.s., jako odborný koordinátor.

Vrchním ředitelem Sekce koordinace evropských fondů, mezinárodních vztahů a cestovního ruchu na Ministerstvu pro místní rozvoj ČR je od 1. dubna 2023.

také na ministerstvu průmyslu a obchodu. Naši úlohou je teď destilovat vše do stručného dokumentu, který bychom pak předložili Evropské komisi a vyjednávali s ní.

Dokdy chcete dát priority dohromady?

Letos na podzim musíme diskusi začít, protože v polovině příštího roku by měl přijít návrh víceletého finančního rámce EU. Nařízení se budou na evropské úrovni vyjednávat minimálně 18 měsíců (*zahrnuje vyjednávání členských států v rámci Rady EU, s Evropskou komisí a Evropským parlamentem – pozn. red.*). Cílíme na rok 2028, kdy nové období začne. Ideálně musíme připravit dokument, který bude stručný a co nejvíce obecný. Najít balanc mezi kontrolou každé faktury a strategickým výhledem na jednu dekádu.

Dost zásadní bude objem peněz, s nimiž může Česko počítat. O kolik méně může Česko z evropského rozpočtu mít?

Netroufnu si říci, zda to bude o třetinu nebo čtvrtinu méně. Závisí to i na vizi, s níž přijde Evropská komise. Důležitá budou kritéria, na jejichž základě se bude postavení jednotlivých států posuzovat. Stále dominuje HDP, menší roli hraje výše nezaměstnanosti. Hlavně jihoevropské státy EU chtějí metodiku rozptýlit dalšími kritérii. Zdůrazňují kritérium spojené s pastí středních příjmů nebo bariérou rozvoje. S tím, jak Česko bohatne, to čeká v budoucnu i nás. Troufnu si ale říct, že HDP zůstane dominantní, může ovšem mít o něco nižší váhu.

O třetinu až čtvrtinu peněz méně. To je hodně, když teď má Česko z programů EU 20 miliard eur.

Postupně to klesá. V předchozím finančním období (2014–2020 – *pozn. red.*) to bylo 27 miliard eur. Pokud by to bylo podobné, šlo by o propad o čtvrtinu. Tedy asi o pět miliard eur. Jsou to ale opravdu pouze odhady na základě „křišťálové koule“.

Mohli bychom se dostat do pozice čistého plátce?

Pro období po roce 2028 by se to ještě podle počtů ministerstva financí stát nemělo. Zahýbat by s tím mohlo rozšíření o další státy Balkánu a zejména Ukrajinu. Hodně by se snížil statistický průměr EU. To by se dotklo i dalších unijních politik, například zemědělství.

Jednou z věcí, které Evropská komise propaguje, je využívání finančních nástrojů. Tedy místo přímých dotací levnější půjčky a garance. Jak je na tom Česko?

Tlak z komise je velký, průměr v EU u finančních nástrojů je kolem devíti procent celkové alokace. V Česku zatím necelá tři procenta. Nemáme ani stanovenou ambici, kam bychom chtěli jít. Současně musíme vědět i skrze jaké instituce, aby byly schopny finanční nástroje zadministrovat.

A komise něco podobného chce?

Ne, ale říká, zvýšte podíl finančních nástrojů. Na Slovensku se třeba na národní úrovni dokázali dohodnout na holdingovém fondu pro finanční nástroje. Česko má pro tyto věci Národní rozvojovou banku, Státní fond podpory investic na MMR, je možné využít i kapacit standardních komerčních bank. U rozvojové banky je problém, že nemá dostatečnou kapacitu řešit velké množství menších úvěrů. Je to stejné jako s úvěry od Evropské investiční banky, která je schopna půjčit stovky milionů eur na velké projekty, ale na velké množství malých úvěrů rovněž nemá kapacitu. My se ale bavíme například pro oblast podnikání o tisících malých úvěrů v různých oblastech. A to nehovořím o dalších formách finančních nástrojů, jako třeba záruky.

Mělo by vzniknout něco na úrovni Slovenska?

Jsme uprostřed diskusí mezi akcionáři Národní rozvojové banky (*resorty financí, průmyslu a obchodu a místního rozvoje – pozn. red.*). Všichni jsme si vědomi, že tu máme slabinu, kterou musíme řešit.

Mluvili jsme o národních prioritách. Jsou tu ale i priority EU. Podpora jakých cílů teď v rámci příprav nového víceletého finančního rámce získává na síle?

Pořád zůstává prioritou Green Deal, byť se dá čekat změkčení. Ale rozhodně se nemění směr. Pořád to bude v investicích EU klíčové. Nezpochybnitelná je také digitalizace a obecně umělá inteligence. Velké téma jsou kritické materiály a surovinová soběstačnost Evropy. Nová priorita jsou geopolitikou ovlivněné investice do obrany. Jako dost důležité téma se průřezově objevuje demografie. Ta souvisí nejen s imigrací či stárnutím obyvatelstva v EU, ale také s vysídlováním venkova a snahou udržet tam mladé lidi. Při vytváření našich národních priorit bychom to měli brát v úvahu. Evropské priority naznačuje nová Strategic Technologies for Europe Platform (STEP), jež zmiňuje obory důležité pro konkurenceschopnost Evropy. A u nich se dá uvažovat o rozvolnění pravidel veřejné podpory.

Česko díky dotacím staví dopravní infrastrukturu. Jsou to hodně viditelné peníze, které by jinak stát musel nahradit. Co se dá v budoucnu čekat? Předpokládám, že to pro Česko pořád bude prioritou.

Unie se bude dále zaměřovat na transevropskou dopravu, což je logické. Asi už za to nepůjde opravovat silnice druhé a třetí třídy. To bych bral jako jistotu. Peníze na páteřní infrastrukturu jsou ale udržitelné, podobně jako výdaje na železnice. Nebo chytrá řešení dopravy na takzvanou poslední míli. Pokud bych to přirovnal k lidskému tělu, tak z evropských peněz půjdou tepny. Žíly a vlasečnice už by měly být na financování v národních státech. Zároveň taky pořád půjde soutěžit peníze z nástrojů typu CEF (*Nástroj na propojení Evropy – pozn. red.*), kde o to soutěží

všichni. Nebo se to může řešit půjčkami z Evropské investiční banky.

Co podpora určitých sektorů z fondů EU. Napadá mě letecký a kosmický průmysl. Je to možné?

Určitě je obtížná podpora jednoho konkrétního oboru, i kvůli možnému konfliktu ohledně státní podpory a potenciálních závodů mezi členskými státy. Letecký průmysl ale může být prostředek k širší podpoře výzkumu a vývoje. O takové prioritě lze přemýšlet multioborově. Do letectví může patřit například výzkum biopaliv pro letadla na některé zemědělské univerzity či testování nových materiálů pro výrobu průmyslových produktů, které to ale mohou dělat i v rámci širšího výzkumu.

Dlouhodobý problém v Česku jsou dotace pro velké podniky. Budou mít ještě méně?

Historicky byla podpora velkým podnikům zapovězené slovo. Teď se to mění kvůli cenám energií, které se liší oproti Asii a USA, ale i v rámci Evropy, kde je například iberijský model pro firmy cenově konkurenceschopnější. Velké podniky ale úplně opomenout nemůžeme. Dá se to navíc odůvodnit tím, že na ně jsou navázané dodavatelské firmy, které jsou menší. Pro velké podniky vede cesta k dotaci prostřednictvím malých a středních firem. Velké podniky by ale hlavně potřebovaly úspěchy v komunitárních programech typu Horizon Europe, kde by byly součástí různých konsorcií společně s univerzitami či inovačními centry. To je síto, protože to je nadnárodní spojení v konkrétních projektech. Zatím v tom ale moc úspěšní nejsme. Propojení schopností využít komunitární programy a dotace z koheze je jedna z cest do budoucna v duchu vícezdrojového financování.

Jaký je teď stav čerpání fondů EU v Česku?

Patříme k těm nejlepším. Finální čísla za období 2014–2020 budou na podzim, ale očekávám vyčerpání na sto procent. V novém období 2021–2027 jsme v rámci EU čtvrtí. Zatím máme ke konci května proplacenou desetinu celkové alokace. To je jednou tolik než v tom předchozím období.

Kdo je na tom v čerpání hůř?

Finanční disciplína pro fondy EU požaduje, aby se částka vyčerpala do tří let od přidělení alokace. Tohle je klíčové, jedná se o pravidlo N plus tři. Na MMR máme predikce k čerpání fondů a také robustní systém řízení rizik. Máme semafor, skrz který označujeme podle výše rizika situaci červeně, oranžově a zeleně. Tlačíme pak na resorty, aby zrychlily nebo peníze nově realokovaly. Nicméně toto pravidlo může jít naopak proti dosažení reálných výsledků, nelze srovnávat v horizontu tří let dosažení cíle – třeba mezi vzděláváním a výstavbou dopravní infrastruktury.

S evropskými fondy je spojená administrativa, což je logické. Na druhé straně lze z firem často

Historicky byla podpora velkým podnikům zapovězená. Teď se to ale mění.

slyšet kritiku, že je toho někdy moc. Budete se snažit pro nové období pravidla zjednodušit?

Pro zájemce o dotace existuje jediné místo, kde se dají možnosti vyhledat a jsou tam i potřebné harmonogramy výzev, které jsou pro příjemce klíčové (portál Dotaceeu.eu). Testujeme do budoucna také inovace spojené s AI jako chatboty, které budou zájemcům dále pomáhat. Když se jim popíše záměr, navedou je na nejlepší možnosti. Děláme na tom například s projektem Prague AI nebo ČVUT.

Požadavky vždy více zatíží menší firmy. Lze u nich připustit větší rizikovitost projektu?

Existuje už možnost využívat takzvané paušály, když projekt zahrnuje rutinně se opakující činnosti. Třeba školení hrazené z peněz EU. Dodavatel si může takovou věc dohodnout, když dokáže nacenit hodinu práce lektora a jednotkové náklady. Víím, že se to hodně používá na ministerstvu práce a sociálních věcí. U investičních projektů je to komplikovanější.

Může to být jednodušší třeba do výše milionu? Případně jiné hranice?

Na menší projekty ani teď nejsou stejné požadavky jako na ty velké. Hodně to závisí na oborech. Pokud by takový systém chtělo používat ministerstvo dopravy, byl by paušál určitě někde jinde než u školení. Proto nejde uvést jednu hranici, která by se dala používat pro všechny. To by musel stanovit administrátor společně s kontrolorem či auditorem fondů.

Zjednodušení by bylo i to, kdyby jeden audit platil pro všechny. Mám na mysl i, že kontroly vašeho ministerstva nebo resortů průmyslu, dopravy či financí často dojdou k protichůdným výsledkům.

Auditů může být víc, ale reflexe práce toho předchozího by tu měla být. Jinak se nedostaneme kvůli strachu administrátorů operačních programů k používání jednodušších přístupů – třeba zmíněných paušálů či jednotkových nákladů, případně k financování nespojenému s náklady, ale s výsledky.

Nebylo by řešením vznik jednoho auditního místa pro všechny fondy EU?

Tomu bych se nebránil a do jisté míry už tomu tak je v podobě Auditního orgánu na ministerstvu financí. Problém je v přístupu a nezávislosti auditů dalších institucí jako Nejvyšší kontrolní úřad nebo Evropský účetní dvůr. Ministerstvo financí třeba těžko posuzuje to, co je inovativní. Nebo má jiný pohled než ministerstvo průmyslu. Přítom inovativnost produktu a technologie je důležitá podmínka získání dotace na podporu podnikání. Když se vrátím k tomu, co jsem říkal na začátku, pokud bychom úplně opustili logiku operačních programů, mohli bychom lépe zachovat jednotný přístup k projektům v dané oblasti, což by mělo být i cílem každého auditora. Shoda ohledně toho zatím ale neexistuje ani na úrovni EU, ani v Česku. To k tomu musím dodat.

INSPIRACE

text: Anežka Hesová, foto: archiv projektů

Truhlárna a chlebičkárna, kde podpora dává smysl

Dva příběhy firem, kterým evropské dotace nebo finanční nástroje pomohly rozjet byznys a nastartovat proměnu jejich přístupů i okolí.

D

Dvě dekády už proudí do Česka miliardy z evropských zdrojů a výrazně mění ráz krajiny i vývoj ekonomiky. „Co se týče dohánění ekonomické úrovně Západu, Česko poskočilo z 80 procent průměru EU na 91 procent za rok 2023 co do HDP,“ potvrdila na červnové konferenci Proměny Česka ekonomická expertka a náměstkyně ministryně pro evropské záležitosti Pavlína Žáková.

Při hodnocení dvacetiletého období čerpání evropských dotací se odborníci shodli na tom, že země prošla určitým vývojem i co se týče přístupu k unijním prostředkům a jejich efektivního využití. Od nechvalného období dotačních kauz se Česko posunulo k systematickému promýšlení rozvojových projektů a navzdory občasným chybám a překážkám se pomalu učí investovat evropské peníze tak, aby tyto investice vedly k postupné ekonomické nezávislosti a prosperitě. Tento úkol bude stále naléhavější výzvou, protože Česko se přibližuje k úrovni bohatších unijních států a objem peněz, které bude v ná-

sledujících dotačních obdobích dostávat, se od-povídajícím způsobem zmenší.

Stát, kraje, obce i soukromé firmy se budou muset zaměřit na to, jak prostředky z EU soustředit v dlouhodobě udržitelných projektech a hledat nové formy financování, včetně účinného propojování státní a komerční sféry. Pro veřejný sektor to znamená stanovit si prioritní oblasti rozvoje a soustředit dotační podporu na klíčové iniciativy. Pro podnikatele to znamená investovat do inovací, které jim zajistí konkurenceschopnost a přesah do benefitů pro společnost na lokální nebo celostátní úrovni.

Evropské fondy mohou v této fázi sehrát důležitou roli jako impulz k nastartování udržitelného byznysu. A to nejen ve formě dotací, ale také pomocí finančních nástrojů, jako jsou úvěry, záruky a kapitálové vstupy na podporu ekonomicky životaschopných projektů. Ty jsou zatím v Česku méně známe a využívané, ale do budoucna mohou mít stále větší význam, protože vedou k ekonomické nezávislosti a k odpovědnému

“

Evropské peníze tu nechceme propálit, ale využít a vrátit příštím generacím.

Chátrající budovu bývalé parketárny (snímek dole) proměnila společnost eTruhlárna v moderní výrobu designových dřevěných interiérů (vlevo). Město Úvaly tím získalo hezčí tvář a nyní profituje z přítomnosti prosperující firmy.

přístupu k evropské podpoře. Z mnoha příběhů firem, jimž se to podařilo, vybíráme dva příklady podnikatelů, kteří dokázali využít dotační a finanční nástroje k transformaci své činnosti a stali se tak přínosem a inspirací pro své okolí.

Z brownfieldu moderní truhlárna

Továrna s vysokým komínem stojí ve středočeských Úvalech od roku 1884. Původně tu bylo kolářství, po válce pila a dřevařské závody a začátkem 60. let se v průmyslové hale začaly vyrábět parkety. Poslední generace obyvatel však tuto budovu znaly spíš jako zchátralou industriální zříceninu, o kterou se už několik desetiletí nikdo nestaral. Alespoň do té doby, než si zanedbaný objekt vyhlídli zakladatelé rozvíjející se firmy eTruhlárna.

Ti měli v té době za sebou první desetiletí slibného podnikání v Praze a hledali vhodné prostory pro rozšíření své výroby. Jako rodáci z Úval měli k lokalitě osobní vztah a v roce 2016 se rozhodli starou parketárnu koupit od švýcarského majitele a postavit na místě moderní truhlářskou dílnu. Na rekonstrukci areálu si zažádali o podporu v rámci Operačního programu Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost a získali třicetimilionovou dotaci, která jim pomohla projekt za necelých 67 milionů uskutečnit.

„Při rekonstrukci jsme se snažili postupovat velmi citlivě a zachovat původní ráz budovy, tedy půdorys, obvodové stěny a střechu. Dnes tak působí velmi autenticky a architektonicky zapadá do charakteru města Úvaly,“ říká jeden z dvojice zakladatelů a současný šéf eTruhlárny Zdeněk Lanc. Dominantou zůstal také původní komín jako svědek staleté průmyslové historie města.

Uvnitř areálu se nachází moderní reprezentativní, výrobní a skladové prostory. Díky většímu zázemí mohla eTruhlárna také rozšířit své technologické vybavení o nové automatizova-

né stroje, jako je nářezové centrum, olepovačka a hi-tech lakovna. Pro místní komunitu je proměna staré parketárny přínosem nejen po estetické stránce, ale také z ekonomického pohledu, protože podnik nabízí práci na různých pozicích obyvatelům Úval i blízkého okolí.

Díky větším prostorám mohla společnost přijmout nové zaměstnance a zvětšit objem zakázek, aktuálně eTruhlárna dosahuje stamilionového ročního obrátu. „Dotace podpořila dynamický rozvoj naší společnosti, díky dobré zkušenosti se nyní zajímáme o podporu fotovoltaických systémů spolu s ukládáním energie a také o možnost komplexní digitalizace,“ prozrazuje Lanc.

V blízké budoucnosti navíc plánuje rekonstrukci dalšího brownfieldu, který je v bezprostřední blízkosti nové truhlárny. Město Úvaly se tak může těšit na další zvelebování zanedbaných zákoutí.

Jde to i bez dotací

Ne každá společnost ovšem udělá s dotacemi dobrou zkušenost. Společnost Lahůdky Fiala si chtěla požádat o podporu přechodu na obnovitelné zdroje energie a na účet administrativního systému dotací EU nešetřil ostrými slovy. „S dotačními nástroji v programech OP PIK a OP TAK máme bohaté katastrofální zkušenosti, v obou případech nás zálučně propracovaný diskriminační systém úředníků stál nemalé prostředky a čas,“ hodnotí Jan Fiala, spolujednatel rodinného podniku v Nymburce, který vyrábí chlebičky, saláty, pomazánky a další chlazené pokrmy z lokálních surovin.

S žádostí o dotaci na baterie a fotovoltaiku firma neuspěla kvůli banálnímu nedorozumění v komunikaci s úředníky a po druhém pokusu, který rovněž skončil zamítnutím žádosti, se firma rozhodla jít jinou cestou. „Přesvědčila nás prezentace pana Hrdinky z Národní rozvojové banky v rámci projektu Resindustry 2019–2023,“ vypráví Fiala. Jednalo se o projekt podpořený evropskými penězi z programu Interreg Europe, jehož cílem bylo zvýšit energetickou nezávislost průmyslových odvětví Evropské unie.

Firma Lahůdky Fiala získala od Národní rozvojové banky bezúročnou půjčku na deset let, která

jí umožnila pořídit si fotovoltaickou elektrárnu, tepelná čerpadla a související zateplení budovy. Součástí projektu bylo taky cenné energetické poradenství. Tepelná čerpadla lahůdkárně umožnila kompletně se zbavit závislosti na plynu a vlastní výroba elektřiny pomáhá pokrýt téměř polovinu spotřeby energií na chlazení, krájení, míchání a ohřívání pokrmů. „Věříme, že vysoká energetická efektivita s pomocí moderních technologií poskytuje řadu konkurenčních výhod,“ dodává majitel firmy.

Bezúročný úvěr od Národní rozvojové banky byl podmíněn úsporou energií, což se Lahůdkám Fiala podařilo splnit bez problémů, právě s tímto cílem do projektu vstupovaly. „Jsme rodinný podnik v druhé generaci, snažíme se firmu řídit tak, aby byla udržitelná a inspirativní i pro generace našich dětí,“ zdůrazňuje Fiala, který podobné stanovisko zaujal i ke způsobu financování této investice. „Půjčky jsou mnohem zodpovědnější než dotace, když totiž peníze musíte splácet, chováte se diametrálně jinak a nepropálíte peníze za nesmysly jen proto, že to současný dotační systém umožňuje,“ dodává Fiala. U evropských peněz, které prostřednictvím české Národní rozvojové banky využil pro transformaci rodinného podnikání, mu záleží na tom, aby se čerpaly způsobem, který se v budoucnu vrátí, a měly z nich užitek příští generace.

Kromě toho ze své zkušenosti dosvědčuje, že půjčky jsou oproti dotacím nesrovnatelně jed-

Truhlárna v Úvalech získala díky rekonstrukci moderní styl, ale také více prostoru pro zpracování a skladování dřeva. Mohla proto začít přijímat nové zaměstnance a nové zakázky.

nodušší na administraci. „Jen je škoda, že tyto nástroje jsou v Česku – na rozdíl od ostatních evropských států – jen jakousi popelkou a většina peněz se doslova propálí v sedmi různých dotačních systémech, které nám mimochodem výrazně zvyšují inflaci,“ konstatuje Fiala.

Firma se považuje za energetického vizionáře a kromě osobních elektroaut, která už dnes využívá, se těší na dobu, kdy bude moci uvést do provozu elektrické dodávky. „Vidíme ještě další spoustu možností při aplikaci třeba V2G (technologie dodávající energii z baterie elektromobilu zpět do elektrické sítě – pozn. red.) a služeb výkonové rovnováhy a flexibility elektrické sítě. Chceme si pořídit elektrickou dodávku s chlazením, minimálně jednu, ale čekáme na zpřístupnění technologie V2G do kategorie N2,“ představuje další vize podnikatel.

Na elektromobilitu se dívá nejen z ekologického, ale také z ekonomického hlediska, jako na úspornou formu dopravy, která snižuje náklady na paliva i servis vozidel: „Každé elektroauto nám ročně ušetří tisíce litrů benzínu a zabrání přetokům naší vyrobené elektřiny do sítě za záporné ceny. Velký benefit je i jednoduchost elektroauta, kdy za celý životní cyklus jednoho vozu ušetříme ještě statisícové náklady za drahý servis.“

Finanční nástroje, jako jsou zvýhodněné úvěry, záruky nebo kapitálové vstupy, jsou moderní formou poskytování podpory z fondů EU. Představují chytrou cestu, jak živnostníkům a podnikatelům pomoci rozjet jejich podnikatelské aktivity bez složitého papírování a čekání. Za určitých podmínek je možné tento typ podpory kombinovat i s finančním příspěvkem nebo dotacemi.

Výrobce českých lahůdek chtěl za podpory dotací přejít na obnovitelné zdroje energie. Kvůli neúměrné administrativní zátěži ale nakonec zvolil jiný nástroj a investici financoval pomocí bezúročných půjček od Národní rozvojové banky.

Spolufinancováno z prostředků Evropské unie

Evropská unie je
prozatím stále
„nedokončená
záležitost“.

**Zdroje EU nestačí, je
třeba lákat soukromé
investice, říká
Ladmanová**

ROZHOVOR

text: Kateřina Zichová, foto: HN – Lukáš Bíba

Česko je po 20 letech členství v Evropské unii dospělé a mnoho věcí v ní může ovlivňovat. Podle vedoucí Zastoupení Evropské komise v Česku **Moniky Landmanové** by toho mělo využít pro dobro celého společenství. Musí ale mít jasno v tom, kam chce směřovat.

K

Konkurenceschopnost a odolnost jsou slova, která mají podle Moniky Landmanové rezonovat v Evropském parlamentu v průběhu následujících let. Doplní tak předešlé priority, zelenou a digitální transformaci, přitom se navzájem nepřehluší. Například snižování skleníkových plynů zůstane důležitým tématem, ale bude se řešit více v kontextu průmyslu či pracovního trhu.

Česko si letos v květnu připomnělo 20 let od vstupu do Evropské unie (EU). Co je největší výhodou, kterou tuzemsku členství v unii přineslo?

Rozhodně možnost podílet se na utváření evropských politik. Sedět u stolu a spolurozhodovat.

Spatřujete i nějakou nevýhodu, něco, co by se dalo zlepšit?

Stále se dá něco zlepšovat. Evropská unie je v podstatě „nedokončená záležitost“. Některé oblasti vyžadují určité dopracování, k tomu ovšem musí být politická vůle.

Jaké oblasti máte na mysli?

Kupříkladu jednotný evropský trh je stále trh s jednotlivými 27 členskými státy a jejich odlišnými pravidly. Když jezdím po regionech, často

v tomto ohledu slyším stížnosti. Třeba že českého podnikatele i v dnešní propojené Evropě čeká složité vyřizování, pokud chce mít živnostenský list v Německu. Musíme se domluvit, jestli chceme zjednodušit pravidla, nebo jestli chceme lpět na některých národních pravidlech. Ta ale mnohdy vytvářejí bariéry pro lepší fungování trhu a snadnější podnikání.

Zůstala bych na chvíli ještě u výhod, o kterých se při příležitosti výročí českého členství v EU hodně mluvilo. Na pomyslném žebříčku se mezi nimi vysoko objevoval přísun evropských dotací. Jsou evropské peníze pro Česko tak důležité?

Evropské fondy měly sloužit k tomu, aby se smazaly ekonomické nerovnosti, které byly mezi zeměmi v době našeho vstupu do Evropské unie. Fondy tedy smysl nepochybně měly a mají. Ne nadarmo se právě těm největším zdrojům, které spotřebovává Česko, říká kohezní nebo fondy soudržnosti. Odráží se v nich soudržnost a solidarita bohatších zemí s těmi ne tak bohatými.

Otázkou ale je, jestli kohezní politika tak, jak byla v některých členských zemích uplatňována, dostala nárokům a původním cílům v tom, jak a na co je státy skutečně využily.

Monika Ladmanová

vedoucí, Zastoupení Evropské komise v České republice

Pracovala v neziskových organizacích, například v Open Society Fund. Poté přešla do firmy IBM, kde měla na starosti vztahy s byznysem. Působila také v Bruselu v týmu české eurokomisařky Věry Jourové.

Od července roku 2022 vede Zastoupení Evropské komise v Česku, zprostředkovává tedy české pohledy pro Brusel a naopak vysvětluje záměry komise českým politikům či podnikatelům.

Národní pravidla mnohdy vytvářejí bariéry pro lepší fungování evropského trhu a snadnější podnikání.

Dostala tomu kohezní politika v Česku?

Existují pravidelné zprávy o tom, jak jsou tyto fondy využívány. Letos v červnu vydala Evropská komise v rámci pravidelného posuzování, kterému se říká Evropský semestr, hodnocení ekonomických podmínek v jednotlivých členských zemích. Věnuje se také kohezní politice a v české kapitole najdete stále některé věci, kde je prostor pro zlepšení.

ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ JAKO NA ZÁPADĚ

Když zmiňujete hodnocení – jedno si minulý rok nechalo vypracovat ministerstvo pro místní rozvoj za dotační období 2014–2020. A to poukázalo na některé nedostatky také. Třeba na to, že sice se Česko naučilo prostředky z fondů skoro celé využít, ale pokulhává efektivita toho využití. Čím to je?

To si netroufám hodnotit. Když se vrátím k tomu evropskému pohledu, je klíčové, že se v současné době vede debata o tom, jaká bude budoucnost fondů a v jaké podobě se kohezní politika zachová pro příští období víceletého finančního rámce 2028–2034 i s přihlédnutím k tomu, že se mluví o rozšíření Evropské unie o další země. Což znamená, že se znovu „přepočítají“ rozdíly mezi státy. Dívala bych se proto více do budoucnosti a na to, jestli vůbec ještě budou fondy k dispozici.

Ano, už nyní se vede debata o tom, jak budou v novém období po roce 2027 fondy nastaveny a kolik jich bude nebo nebude k dispozici. Česko už z nich pravděpodobně nezíská tak velké peníze, na jaké bylo zvyklé doposud. Jak velký by ten propad mohl být?

To nedokážu odhadnout. Je ale dobré si připomenout, že v nových členských státech, které přistoupily v roce 2004, se vyrovnala životní úroveň s těmi bohatšími, původními členskými zeměmi. V Česku konkrétně na 90 procent této úrovně. To je obrovský úspěch.

A na co by mělo Česko budoucí finance využít? Obzvlášť pokud těchto prostředků z fondů bude skutečně méně. Odborníci totiž často namítají, že má Česko zbytečně moc priorit, které pak penězi „jen cukruje“, a proto se někdy nedostaví jejich správný nebo dostatečný efekt...

Právě ve zmiňované zprávě Evropské komise jsou doporučení, na co by se Česko mělo zaměřit, aby se ještě víc vyrovnalo ostatním ekonomikám a získalo větší konkurenceschopnost. Jde například o pracovní sílu a její requalifikaci nebo o přenos výsledků výzkumů z akademické sféry do byznysu. Objevují se tam ale i témata, jako jsou dostupnost bydlení nebo efektivnost veřejné správy. Česko také trochu pokulhává v získávání kapitálu na investice, a to zejména pokud jde o investice do rizikovějších produktů. U těch v roce 2023 v Česku došlo k poklesu oproti jiným evropským zemím.

PRIORITOU EU BUDE KONKURENCESCHOPNOST A OBRANA

V červnu proběhly evropské volby. Evropský parlament tedy bude mít nové složení, stejně tak Evropská komise. Jaká bude budoucí EU? Jaké bude mít priority?

Očekávám, že nová Evropská komise, která bude potvrzená Evropským parlamentem vzešlým z proběhlých evropských voleb, se zaměří na dvě základní oblasti v souladu s trendem předešlých let, kdy Evropa prošla neuvěřitelnými zvraty, ať už to byla pandemie covidu nebo válečné tažení Vladimíra Putina. Zaměření Evropské komise se bude v příštích letech proto určitě soustřeďovat na odolnost. Zejména ekonomickou, která zahrnuje i energetiku, potravinovou a lékovou dostupnost, posílení konkurenceschopnosti a soběstačnosti. Půjde o témata, se kterými jsme se setkávali i v posledních pěti letech, tedy přechod na nízkouhlíkovou ekonomiku, otevřená strategická autonomie nebo postavení Evropy jako globálního politického hráče. Na druhé straně to bude bezpečnost a obrana.

V dobíhajícím volebním období byly prioritou zejména zelená a digitální transformace. Ustoupí v budoucnu těm novým, tedy konkurenceschopnosti a soběstačnosti, o kterých mluvíte? A budou prostředky na nové výzvy stačit?

Projeví se to zejména tak, že se Evropská komise bude snažit zkonsolidovat ať už finanční, nebo i legislativní rámec v nových oblastech tak, aby je co nejvíc a co nejrychleji nastartovala. Třeba spolupráci v oblasti obrany.

Ústup, na který se ptáte, se konat nebude, snižování skleníkových plynů zůstává tématem, ale bude se řešit více v kontextu průmyslu, pracovního trhu, konkurenceschopnosti a podobně. Dokážu si představit nějaké přesměrování peněz. Navíc dnes už se otevřeně mluví o tom, že veřejné zdroje nestačí a že je potřeba přilákat více soukromých investic. Takže následujících pět let Evropské komise se ponese i v duchu snahy přilákat investory ze soukromých sfér. Ruku v ruce s tím půjde otázka, zda se zachová nebo naopak zmenší objem prostředků v evropských fondech.

Zmínila jste konkurenceschopnost – o jejím posílení se v Bruselu v poslední době hodně mluví. Politici si také od italského ekonomy Enrica Letty nechali vypracovat zprávu s doporučeními ohledně evropského trhu a konkurenceschopnosti. Jak by se do těch debat mohlo zapojit Česko, aby mu to něco přineslo? Možných cest je několik. Jedna z nich je být aktivní na jednáních, která se odehrávají pravidelně v Bruselu, kde má Česko skvělé diplomaty, kteří odvádí výbornou práci. Klíčové ale je také mít své lidi v jednotlivých generálních ředitelstvích Evropské komise. Tam se připravují

Když Monika Ladmanová jezdí po regionech, často slyší stížnosti. "Třeba že českého podnikatele i v dnešní propojené Evropě čeká složitě vyřizování, pokud chce živnostenský list v Německu. Musíme se domluvit," říká.

návrhy, o kterých pak rozhodují členské země, jejich zástupci a poslanci Evropského parlamentu. Česko má hodně příležitostí věci v Evropě ovlivňovat, musí mít jen jasno v tom, kam chce vlastně směřovat.

Jasno má Česko dlouhodobě v tom, že chce prohlubovat vnitřní evropský trh. Je to letitá priorita. Jak by na tomto mohlo více zapracovat?

Postavit se k tomu pragmaticky. Jednotný trh by měl být benefitem pro všechny, nejen pro Českou republiku. Klíčem k úspěchu je podívat se na to evropskýma očima.

A bude stačit tato změna perspektivy, nebo doporučíte i nějaké aktivní kroky?

Třeba přinášet konkrétní návrhy v kontextu celoevropské optiky. Aby to nebylo jako s jednot-

ným trhem, který je fragmentovaný i v důsledku toho, že každý z členských států si při přejímání směrnice do národního právního řádu nebo při navrhování vlastní národní legislativy jde svou cestou.

Jak vidíte Česko po těch dvaceti letech, kdy je součástí evropského bloku?

Je to vlastně jako životní cyklus. Když je někomu 20, prošel si nějakým začátkem, má za sebou dětství, pubertu a už je to v podstatě hotový, dospělý jedinec. To se odráží i v členství zemí. Nejenom těch, které přistoupily v roce 2004, ale i těch, které přistoupily ještě dříve. Po 20 letech se země většinou stanou skutečně dospělé. Uvědomují si, o co jde, znají evropské hřiště a vědí, co si mohou dovolit. A hlavně samy vědí, co v rámci toho klubu chtějí.

INOVACE V KRAJÍCH

Ve třech uhelných regionech rostou inovační centra

text: Barbora Pištorová, foto: archiv projektů

Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj se společně připravují na budoucnost, ve které již nebude figurovat uhlí. Pro tyto tři „uhelné“ regiony to představuje velkou výzvu. Znamená totiž nejen utlumování těžby a zásadní změny v ekonomice krajů, ale také vznik nových příležitostí pro podnikatele i zaměstnance končících podniků.

Zájemci, kteří budou mít pronajaté prostory v inovačním centru, se mají potkávat a díky tomu by měla postupně vzniknout komunita lidí, kteří začnou spolupracovat.

T

Tři nejchudší české kraje se dlouhodobě potýkají s řadou problémů, jako je ekonomické zaostávání za ostatními českými regiony nebo odliv mladých a vzdělaných lidí do větších center.

Regiony se proto rozhodly investovat do „inkubátorů“ vzdělanosti i inovativních nápadů. Na Karlovarsku, Ústecku i Moravskoslezsku tak v současné době vznikají projekty moderních center, ve kterých mají najít své místo start-upy, moderní technologie nebo výzkumná střediska.

Právě inovace z různých perspektivních oblastí, jako jsou například digitální nebo zelené technologie, by měly krajům zajistit lepší budoucnost.

Ve Varech budou mít kanceláře i dílny

V Karlových Varech by proto mělo vyrůst Karlovarské inovační centrum (KIC), které si za cíl klade právě toto. „Budova vznikne přímo v Karlových Varech, dopad její činnosti by však měl být na celé území regionu,“ vysvětluje Jiří Červinka, projektový manažer Karlovarské agentury rozvoje podnikání.

„Smyslem je vytvořit komplexní infrastrukturu, která bude sloužit především inovačnímu podnikání – začínajícím podnikatelům a těm, kteří se snaží podnikat v nových inovativních oborech,“ vysvětluje.

„Jedná se o komplex tří dvojpodlažních budov. V prvním podlaží budou pro zájemce o zasedání poloprovozní prostory označované jako digitální dílny. Druhé podlaží bude sloužit těm,

kteří potřebují především kanceláře. Nájemníci si budou moci pronajmout buď jen kanceláře, nebo jen dílny, anebo obojí. Prostory jsou variabilní a vždy bude snaha vyjít zájemcům vstříc," popisuje.

Hlavní přidanou hodnotou přitom podle Červinky je propojování pracovníků jednotlivých start-upů. „Zájemci, kteří budou v budoucím mít prostory pronajaté, se mají potkávat a díky tomu by v centru měla postupně vzniknout komunita lidí, kteří začnou spolupracovat," doplňuje.

Využívat prostor bude moci i veřejnost. V Karlovarském inovačním centru by se měly pořádat i různé workshopy nebo vzdělávací či společenské akce.

Pozitivní přitom podle Červinky je, že projekt vzniká v době, kdy se těžba uhlí ještě úplně neztuhlila. „V rámci výzkumných, ale i podnikatelských aktivit, které se v centru budou realizovat, bude možné si ověřit ty činnosti, kterými by se kraj mohl zabývat do budoucna a případně jimi bude moci nahradit těžební průmysl. Intenzivně se teď věnujeme například energetice a vodíkovému hospodářství. Nyní se budeme moci na tuto problematiku ještě lépe soustředit," dodává.

Myšlenka vzniku centra je poměrně stará. Již před více než deseti lety se plánovala výstavba vědecko-technického parku, nepodařilo se ji však nikdy dotáhnout do konce. „Je to v Česku takový běžný příběh, že ne všechno jde vždy napoprvé. Tentokrát by se to už mělo podařit," věří Červinka. Původní projekt byl upraven podle aktuální legislativy a současných trendů, ale lokalita v areálu krajského úřadu, kde má infrastruktura vyrůst, zůstala stejná.

Projekt nedávno získal dotaci z Operačního programu Spravedlivá transformace. Samotná výstavba by měla začít ve druhé polovině roku 2024. Dokončení stavby by pak mohlo být před koncem roku 2026 a plně funkční má být centrum na začátku roku 2027. Projekt by měl vyjít na 635 milionů korun, přitom dotace pokryje přibližně 65 procent částky.

Černá kostka má také vzdělávat

Na druhé straně republiky se rýsuje projekt podobného zaměření. Vzniknout by měl v Ostravě, a to pod jménem Černá kostka, podle svého výrazného architektonického návrhu. Projekt nabídne kreativní dílnu pro nové technologie, nahrávací studio, digitalizační laboratoř i konferenční sál. A ke všemu také rozsáhlý knižní fond, čímž se hlásí k více než 70 let staré tradici Moravskoslezské vědecké knihovny. Projekt přitom také není úplně nový, plánuje se již 20 let.

„Černá kostka bude moderním typem instituce, která je zaměřena na uživatele a má být místem, kde se lidé mohou seznámit s novými technologiemi, zajímavými tématy a vzdělávacími aktivitami – zařízení, kde mohou poznat svět i sami sebe," popisuje ředitel ostravského projektu Andrej Harmečko.

Moravskoslezský kraj je podle něj dlouhodobě jedním z regionů, v němž vzniká nejméně firem. „Můj osobní názor je, že nám chybí odvaha a prostor pro řízený experiment. No a v Černé kostce se bude dát nejenom objevit spousta věcí, ale také kreativně rozvinout cokoli do smysluplné úrovně. Mezinárodní spolupráce zase umožní širší rozhled v mnoha oborech," vysvětluje Harmečko.

V praxi by Kostka měla fungovat podobně jako jiné vzdělávací instituce, a bude tak nabízet návštěvníkům různé workshopy i volnočasové akce. „Jedním z hlavních témat je také digitalizace, které se věnujeme s cílem stát se metodickým a vzdělávacím centrem v tomto oboru. Snažíme se stát opravdu široce dostupným místem pro seberealizaci, studium, experiment. Třetím prostorem po domově a práci nebo škole," zdůrazňuje ředitel vznikající instituce.

Aktuálně začal proces výběru zhotovitele. Ten by podle Harmečka mohl být ukončen na konci prázdnin. „Pak se začne stavět. Cílem je spustit provoz v roce 2027," uzavírá.

Cena Černé kostky je odhadována na 2,6 miliardy korun, jak se píše na webových stránkách projektu. Částka 1,6 miliardy by měla do Ostravy přitéct opět z Operačního programu Spravedlivá transformace.

Centrum v Ústí čeká na vlastní budovu

Podobné centrum působící ve třetím uhelném regionu, Ústeckém kraji, pomáhá s transformací již od poloviny roku 2022. Nyní ale ještě čeká na vlastní budovu, kde by se mohli aktéři různých již existujících iniciativ fyzicky setkat. Ta by měla vyrůst poblíž ústecké Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v areálu bývalé střední školy. Nové transformační centrum Ústeckého kraje (TCUK) by se mělo podle in-

Jedním z prvních výstupů projektu je pilotní studie využití Radovesické výsypky. Rámcový plán rozvoje je k dispozici dotčeným obcím jako neformální nástroj pro plánování a vodítka ke koordinovanému rozvoji území.

Černá kostka bude třetím prostorem po domově, práci nebo škole.

ternetových stránek projektu stát novým pólem rozvoje města.

„Ústecký kraj si uvědomuje svoji roli v probíhající transformaci a odpovědnost ovlivnit ji ve prospěch svých obyvatel,“ popisuje manažerka TCUK Simona Kosíková. Tím, kdo projekt nového centra podle jejich slov vyšlapal ze země, ale je současná radní pro transformaci Ústeckého kraje Iva Dvořáková.

„Na jaře 2021 připravovaly organizace navázané na Ústecký kraj vlastní samostatné rozvojové projekty. Iva Dvořáková přivedla tyto lidi k jednomu stolu a z diskusí o potřebách a záměrech regionu vzniklo rozhodnutí připravit jeden komplexní projekt,“ svěčuje se Kosíková.

„Projekt přináší odbornou podporu pro samotnou transformaci, zásadně posiluje odborné, informační a personální kapacity kraje, které jsou v regionu potřeba,“ zdůrazňuje Kosíková.

Oblasti, které Transformační centrum podporuje, jsou čtyři: datové služby, podpora podnikání, transformace hospodaření s energií a územní plánování. Cílů tak má řadu. Shrnout by se ale společně daly jako snaha o větší podíl podnikání s vysokou přidanou hodnotou, které v Ústeckém kraji probíhá, větší využití obnovitelných zdrojů a úspor energie i revitalizaci krajiny po těžbě.

„Centrum se bude aktivně ucházet o granty a zapojovat do projektů podporujících transfor-

maci regionu v době po ukončení těžby a zpracování hnědého uhlí,“ vysvětluje Kosíková.

Díky shromáždění různorodých aktivit pod jednou střechou zajišťuje inovační centrum lepší komunikaci i efektivnější plánování napříč více oblastmi. Takovým příkladem podle manažerky Kosíkové je například tvorba systému krajského energetického managementu, který propojuje data a energetiku, nebo mapování rozvojových ploch pro podnikání, jež spojuje podnikání a plánování území.

Budova Transformačního centra tak nabídne zázemí pro různé místní odborné organizace, pracovní prostor pro start-upy nebo otevřené testovací laboratoře. K takovým bude patřit třeba laboratoř pro robotiku, která by měla přinést přístrojové vybavení pro testování a měření a pilotní technologie pro výrobní firmy, popisuje Kosíková.

Ústecký kraj podle ní mimo jiné získá také reprezentativní prostory pro konference, workshopy, semináře a další akce pro odbornou veřejnost.

„Dokončení stavby a pořízení technologií, včetně plného zahájení provozu, předpokládáme v letech 2026–2027,“ doplňuje. Cena centra by měla být přibližně 1,1 miliardy korun, z čehož jednu miliardu zaplatí opět Operační program spravedlivé transformace.

“

Transformační centrum Ústeckého kraje se má stát novým pólem rozvoje města.

Radovesická výsypka představuje území, které je v kontextu post-těžebních ploch unikátní.

MĚSTA A OBCE

Ve společenství obcí dokážeme využít zdroje líp

Společný svoz odpadu, doprava, „létající úředníci“ a další vychytávky budou stále víc nahrávat obcím sdruženým do svazků nebo společenství.

A

Autobusy dopravující obyvatele z osmi obcí v mikroregionu Dolnobřežansko ve Středočeském kraji si dříve zajišťovala každá z radnic zvlášť. V součtu tak jednotlivé obce přispívaly na veřejnou dopravu 27 milionů korun z vlastních rozpočtů. Pak ale vznikl dobrovolný svazek obcí a ten uzavřel s dopravcem společnou smlouvu. A cena? Ta rázem klesla na 12 milionů. „Společně jsme optimalizovali spoje a síť zastávek. Výsledek je ten, že nám teď jezdí více spojů a cena se přitom snížila o víc než polovinu,“ říká Tibor Švec, jeden ze zapojených starostů a zároveň předseda výboru dobrovolných svazků obcí ve Svazu měst a obcí České republiky.

Příklad s autobusy ukazuje, jak obrovský přínos může mít spolupráce mezi sousedními obcemi v rámci dobrovolných svazků. A jaké zbytečné výdaje má na svědomí územní rozdrobenost Česka, kde samostatně funguje 6254 municipalit. Velké množství malých obcí v tuzemsku má své přínosy, ale v mnoha ohledech je velmi omezující. Na červnové konferenci Hospodářských novin Proměny Česka to připomněla výkonná ředitelka Svazu měst a obcí České republiky Radka

Vladyková. Zmínila to i s ohledem na využívání dotační podpory důležitých projektů: „Pokud si obec chce sáhnout na větší projekt, který by byl klíčový pro rozvoj celého území, sama to nezvládne.“ Aby se malé obce mohly posunout a efektivně rozvíjet, nutně potřebují spolupracovat mezi sebou a sdílet finanční i lidské zdroje.

Za tímto účelem se obce sdružují do takzvaných dobrovolných svazků nebo nově do společenství obcí. „Svazků je tolik, že by se zdálo, že pokrývají celou republiku. My ale za funkční svazky považujeme jen takové, které opravdu spolupracují v různých oblastech, pravidelně se schází a vyvíjí nějakou ekonomickou aktivitu. Takových svazků u nás existuje 130 a sdružují asi 2,5 tisíce obcí, což je tedy necelá polovina všech obcí v Česku,“ vypočítává Švec. Význam meziobecní spolupráce bude podle něj stále narůstat a přibývat má i výhod a pobídek, které budou menší obce ke sdružování motivovat.

Půjde sdílet úředníky, učitele i policisty

Jedním z kroků, které mají tento vývoj podpořit, je zřízení takzvaných společenství obcí. Jedna

“

Do pěti let by většina obcí mohla být součástí společenství. Může jich vzniknout až 270.

text: Anežka Hesová, foto: Midjourney AI

se o další stupeň meziobecní spolupráce, kterou od začátku letošního roku umožňuje novela zákona o obcích. „Společenství obcí by mělo být systémovým nástrojem, díky kterému stát bude moci podporovat efektivní spolupráci obcí na úrovni celé republiky,“ vysvětluje Švec.

U dosavadních svazků platilo, že jedna obec mohla být součástí hned několika svazků podle zájmu o spolupráci na různých projektech. „Existují obce, které jsou členy různých svazků, v jednom třeba postaví společný vodovod, v druhém jsou sdružené kvůli turistickému ruchu a v dalším zase z jiného důvodu,“ popisuje Švec. Společenství oproti tomu vyžaduje unikátní členství jedné obce v jednom společenství a díky tomu se může v budoucnu stát kvalifikovaným příjemcem finančních prostředků.

„Do budoucna bychom je chtěli zvýhodňovat v určitých dotačních titulech, komunikujeme o tom s dalšími resorty,“ slibuje ředitel odboru strategického rozvoje a koordinace veřejné správy ministerstva vnitra David Sláma. „Společenství totiž využije dotační podporu efektivněji než jednotlivá obec. Když si společenství obcí naplánuje

Slučovat malé obce by byl krok špatným směrem, tvrdí Sdružení místních samospráv ČR v reakci na návrh Národní ekonomické rady vlády, podle níž by tento krok ušetřil státu miliardové částky. Společenství obcí může být cestou, jak se obávanému slučování vyhnout a zároveň využívat výhod, které meziobecní spolupráce přináší.

výstavbu koupaliště, což je spojené s velkými provozními náklady, je to projekt pro celé širší území a neřeší to každá obec zvlášť,“ pokračuje Sláma.

Propojování obcí do větších společenství také pomůže odlehčit personální aparát, protože některé agendy může pro celé společenství vykonávat jeden odborník namísto patnácti zaměstnanců každé jednotlivé obce. V této souvislosti se hovoří o takzvaných létajících úřednících, které by obce mohly v rámci společenství sdílet především pro výkon státní správy.

Přínos to může mít i pro školství. „Od příštího roku by měla platit novela zákona o pedagogických a nepedagogických pracovnících, která umožní společenstvím obcí zaměstnávat třeba školního psychologa nebo aťáka pro jednotlivé školy. To je velká pomoc, protože v některých regionech je opravdu problém tyto profese sehnat,“ dodává Sláma. Totéž platí i pro učitele, kteří v menších obcích mívají několik částečných úvazků na různých školách. Díky společenství obcí by v budoucnu mohli mít jeden výhodný úvazek u jednoho zaměstnavatele.

Průzkumy vzdělávání ukazují, že roztržštěný školský systém je jedním z faktorů, které rozvoj vzdělávání v Česku brzdí. Podle expertů z výzkumné společnosti PAQ Research se lépe daří velkým školám nebo lokalitám, kde je vzdělávání řízeno na širší, zdravě komunikující platformě. Svůj podíl na tom má i fakt, že velké školy mohou snáze administrovat a využívat dotační podporu a mají lepší personální zázemí, včetně asistentů pedagoga, psychologů a výchovných poradců nebo metodiků prevence. Sdružování obcí do společenství by v tomto smyslu vytvořilo širší organizační strukturu, ve které by i vesnické malotřídky mohly čerpat z výhod podpůrného zázemí větší sítě škol.

Do budoucna Sláma počítá s tím, že se na společenství obcí budou navazovat další kompetence. Hovoří například o sdílení městské policie, což je služba, která je v současnosti pro mnohá menší sídla nedostupná. Nejdůležitějším přínosem je ale podle něj koncepční regionální plánování velkých investic. Společenství obcí by mělo místní úřady vést k tomu, aby racionálně využívaly peníze, které mají v rámci širšího území k dispozici. Zmiňované koupaliště si nemusí budovat každá obec sama. Větší smysl dává postavit v jedné z nich koupaliště, v druhé tělocvičnu a ve třetí třeba divadlo a chytře je mezi sebou propojit dostupnou hromadnou dopravou.

Hranice území případně posuneme

Stovky existujících svazků obcí se s nástupem společenství neruší. Pro mnohé z nich ale může být přechod na novou formu spolupráce výhodný. Společenství obcí však musí tvořit minimálně 15 vsí, které spadají do jednoho správního obvodu obce s rozšířenou působností (ORP). U menších ORP, které zahrnují méně než 25 obcí, musí

společenství tvořit alespoň tři pětiny všech obcí. „Důvodem této podmínky je, aby šlo opravdu o vyšší formu meziobecní spolupráce. Nestáčí, že se čtyři obce domluví mezi sebou a vybudují si společnou kompostárnu,“ vysvětluje Sláma. K požadované příslušnosti všech zapojených obcí do jednoho obvodu ORP dodává, že jde o přehlednost v rámci výkonu státní správy. „Pro někoho to může být limit, protože už spolupracuje s obcemi z jiného správního obvodu ORP. V takovém případě není problém hranice ORP za tímto účelem změnit,“ dodává.

Výhody, které obcím přinese zakládání společenství, je každopádně třeba hledat spíše v budoucnosti. „Zákonodárci zakotvili tuto formu spolupráce v zákoně, aby na ni mohli dále navazovat,“ upozorňuje Sláma. Dá se očekávat, že obce sdružené ve společenstvích budou těžit z lepší spolupráce se státem a s kraji a že se s nimi bude počítat při tvorbě další legislativy.

Výhody? A za jakou cenu?

Zakládat společenství obcí je možné od letošního ledna a tuto možnost zatím využily dvě skupiny obcí. „Měli jsme tu fungující svazek obcí, který splňoval všechny podmínky společenství, tak jsme té možnosti využili,“ říká Petr Matyáš, starosta Rokytnice nad Jizerou a předseda společenství obcí Jilemnicko, která je jednou z nich. Obce tu v rámci svazku spolupracují na společném svozu odpadu a kulturních či turistických projektech, mají ale i společný sociální fond, organizují společné vzdělávání úředníků nebo budování cyklostezek. Na větší projekty využívají prostředky z evropských dotací a to je podle Matyáše jeden z důvodů, proč vůbec svazky existují.

Společná rozhodnutí vznikají na valné hromadě společenství obcí. „Někdy je samozřejmě složitější se domluvit na projektech, které se netýkají úplně všech. Máme tu například železniční dráhu Rokytnice–Martinice, kterou řeší jen obce, kterými vlak projíždí. Pak je třeba dobře nastavit i způsob financování a některé projekty dofinancovat jen z těch obcí, kterých se to týká,“ popisuje Matyáš.

O ústupcích, které meziobecní spolupráce vyžaduje, hovoří i Tibor Švec ze Svazu měst a obcí České republiky. Za nesporné výhody sdružování obcí je podle něj nutné zaplatit na dvou rovinách: jednak vzdáním se určitého politického kapitálu jednotlivých obcí a jednak transakčními výdaji, protože do nové organizační struktury je třeba investovat. „Politického kapitálu se každý nerad vzdává, zastupitelé mají často pocit, že nejlepší je dělat si všechno sami. Ale meziobecní spolupráce pochopitelně obnáší i to, že některé kompetence obcí se přenesou na společenství,“ vysvětluje.

Také transakční výdaje spojené se zaváděním nových forem spolupráce mohou někdy vedení obcí odrazovat. „Když jsme se například na Dolnobřežanskou rozhodli samostatně provozovat vodovody a kanalizace, museli jsme založit spo-

lečnost a investovat do ní nějaký kapitál, což v prvních zhruba třech letech přinášelo víc nákladů než výnosů,“ pokračuje Švec a dodává, že dnes je tato společnost naopak ve vysokém zisku a vynaložené náklady se bohatě vrací. Ale najít k tomu počáteční odhodlání a překonat prvotní obavy z těchto dvou bariér může být podle Švece obtížné.

Předseda výboru dobrovolných svazků obcí přesto pozoruje, že zájem o zakládání společenství je mezi starosty velký. Svou roli v tom může hrát i obava, kterou rozpoutaly diskuse o případném slučování obcí. „Starostové vědí, že se stále zvyšuje tlak na určitou efektivitu. V zahraničí se to někdy řeší právě slučováním obcí a tohle je cesta, jak potřebné efektivitu dosáhnout, aniž by muselo docházet ke slučování,“ objasňuje Sláma.

Pokud by na tento model přistoupily všechny obce v Česku, mohlo by vzniknout asi 270 společenství. „To už je jednotka, se kterou se dá dobře pracovat. Pro stát nebo pro jednotlivé kraje jsou pak společenství obcí územním partnerem v komunikaci,“ dodává Sláma a věří, že do pěti let by mohla být společenstvími obcí pokryta většina území.

Ve Francii, kde se český model meziobecní spolupráce inspiroval, už systém společenství obcí funguje od konce devatenáctého století a francouzské obce dnes musí některé své kompetence přenášet na společenství povinně. Česko oproti tomu jde cestou dobrovolnosti a motivovat obce ke zvýšení efektivity chce tak, aby meziobecní spolupráce byla i tady běžnou praxí, která se obcím bohatě vyplatí. „Ukazuje se, že francouzská cesta je stejně efektivní, jako kdyby se snižoval počet obcí. Díky tomu bychom mohli zachovat všech našich 6254 samospráv, ale je logické, že se budou muset vzdát některých svých kompetencí,“ konstatuje Švec.

Slučovat nechceme, musíme sdružovat

Česko patří spolu s Francií a Slovenskem k zemím s největším počtem nižších samosprávných celků v Evropě. Národní ekonomická rada vlády opakovaně upozorňuje na to, že snížením počtu obcí by stát ušetřil miliardy korun. Proti tomu se ale brání například Sdružení místních samospráv ČR a zdůrazňuje přínos obcí pro rozvoj celého území republiky. Zakládání společenství obcí se ukazuje být nejen přijatelným kompromisem, ale i prospěšným řešením pro samotné obce. „Až bude možné nastartovat systémovou podporu společenství obcí, začne se Česku dařit výrazně lépe,“ věří Švec.

Obce v současné době potřebují hlavně překonat počáteční obavy a vyjednat spolupráci s požadovaným počtem sousedů, případně vyřešit potíže s nevyhovující hranicí správního obvodu ORP. Splnění podmínek pro založení společenství pak posoudí krajský úřad, který nově vzniklé společenství zaregistruje a zúčastněné obce mohou začít jednat o společných projektech, ze kterých budou mít prospěch.

Dá se očekávat, že obce sdružené ve společenstvích budou těžit z lepší spolupráce se státem a s kraji.

Pro návštěvu webu zapište
na tento kód fotoaparát
vašeho telefonu

Vzdělávání pro budoucnost

Jaké jsou nejdůležitější úkoly
pro české školy?

Více na ChytréČesko.org

Společný projekt serveru Aktuálně.cz a Nadace
České spořitelny zaměřený na vzdělávání

Aktuálně.cz

NADACE
České spořitelny

UNIKÁTNÍ SÍŤ ZPRAVODAJSTVÍ U NÁS DOMA, V EVROPĚ

A large, stylized yellow star graphic is positioned in the lower-left quadrant of the page, partially overlapping the text box and the background map. It has a thick, blocky appearance with a slight shadow effect.

Pečlivě sledujeme dění v unijních i českých institucích. Známe interní i legislativní procesy a rozumíme unijnímu právu. Zjišťujeme dopady na každodenní život. Zajímají nás priority jednotlivých států i pozice aktérů k rozličným tématům.

euractiv.cz